

Louis Althusser

Ne Yapmalı?

Hazırlayan ve notlandıran: G.M. Goshgarian

Türkçesi: Yağmur Ceylan Uslu

İÇİNDEKİLER

Yayıncının Notu	11
1 “Ne yapmalı?”nın “Ne”si	13
2 Antonio Gramsci’nin Mutlak Ampirizmi	37
3 Gramsci mi Machiavelli mi?	73
4 Gramsci, Avrokomünizm, Sınıf Diktatörlüğü	89

1

“Ne yapmalı?”nın “Ne”si

Ne yapmalı?

Lenin’in Bolşevik Parti’nin inşasını ve pratiklerini başlatmış bu kadim sorusu, Marksist teoriyi bilen bir komünist için herhangi bir soru değildir.

Bu politik bir sorudur.

İşçi sınıfı ve halk mücadelesini burjuva sınıf mücadelesine karşı üstün gelecek şekilde yönlendirmeye ve örgütlemeğe yardım etmek için ne yapmalı?

Bütün sözcükler bu basit soruda kendi ağırlığını bulmaktadır.

İşçi sınıfı ve halk mücadelesini yönlendirmeye ve örgütlemeğe yardım etmek için ne yapmalı? Yönlendirmenin veya politik çizginin örgütlenmeden *önce* geldiği görülüyor; bu, politik çizginin partiye ve partinin inşasına, partinin politik bir çizgiye *göre* örgütlenmesi[ne] öncel olduğunu doğrular.

İşçi sınıfı ve halk mücadelesini yönlendirmeye ve örgütlemeğe yardım etmek için ne yapmalı? Yönlendirmenin (çizgi) ve örgütlenmenin (parti) işçi sınıfı ve halk mücadelesine *dayandığı* görülmektedir.

Demek ki parti politik çizginin bir aracıdır ve politik çizgi de, güncel işçi sınıfı ve halk mücadelesinin, yani bu mücadelenin burjuva sınıf mücadelesinin eğilimiyle çatışan eğiliminin bir ifadesidir.

Öyleyse her şey işçi sınıfı ve halk mücadelesinin güncel eğiliminin, burjuva sınıf mücadelesiyle girdiği çatışma içindeki “*somut du-*

rumunun somut tahlili”ne¹ dayanır, yani aynı anda hem burjuva sınıfını hükmeden ve sömürgeci sınıf olarak hem de işçi sınıfını hükmedilen ve sömürülen sınıf olarak tesis eden bu *çatışmanın* somut bir tahliline.

Eğer Marx’ın, en azından kapitalist üretim tarzı için, çelişkinin karşıtlara, yani sınıf mücadelesinin sınıflara öncel olduğu tezini, dolayısıyla sınıf çatışmasının sınıflara önceliğini² savunduğu doğruysa, *şu halde* “somut durumun somut tahlili”nin nesnesi *bu çatışmanın kendisi* olmalıdır.

Aksi takdirde “kaba sosyoloji”ye düşülür; aksi takdirde, birbirlerinden ayrı bilinebilecekleri inancıyla, burjuva sınıfı bir tarafta, işçi sınıfı ise diğer tarafta tahlil edilecektir. Bu, futbol takımlarının *karşılaşmalarını* değil –ki bu karşılaşmalar olmasaydı, dünyada hiçbir futbol takımı olmazdı– dizilişlerini “tahlil ederek”, oynanacak maçın sonucunu bilebileceğimize inanmaya benzer.

Çelişkinin karşıtlara, sınıf mücadelesinin sınıflara öncel olduğu söylendiğinde, yalnızca soyut bir ilke bildirilir. Zira bu çatışmanın tarihsel süreç içinde hangi biçimleri aldığı ve tesis ettiği sınıflara hangi tarihsel biçimleri verdiğini *detaylıca* görmek için görev mahalline, yani “somut olan” a gitmek gerekir. Dolayısıyla, bu ilkelerin anlamını ve doğurganlığını anlamak istiyorsak, “sahaya inmek”ten ve şeyleri en ince ayrıntısına kadar incelemekten geri duramayız.

Bu “somut durumun somut tahlili”ni nasıl yürütebiliriz; örneğin, bir metalürji ya da petrokimya işçisinin, “ailevi” ya da sınıai tarım işçisinin, demiryolu işçisinin, bir banka ya da sosyal güvenlik çalışanının vb. yaşam, iş, sömürü koşullarında detayda neler olup bittiğini nasıl bilebiliriz?

Konunun muhataplarına “Bize yaşamınızdan, işinizden, sömürünüzden vb. bahsedebilir misiniz?” gibi soruları cevaplamaları için

- 1 V. Lenin, “Le communisme”, *Œuvres* içinde, Fr. çev. Paris/Moskova, Éditions sociales/Éditions du Progrès, 1956, cilt XXXI, s. 168. Mao Zedong bu formülü “De la contradiction”, *Œuvres choisies*, cilt I, Pekin, Éditions en langues étrangères, 1966, s. 361’de alıntılar [Mao Zedong, *Pratik ve Çelişki Üzerine*, çev. Ahmet Kırmızıgül, Epos Yayınları, Ankara, 2009 –ç.n.].
- 2 L. Althusser, *Réponse à John Lewis*, Paris, Maspero, “Théorie”, 1973, s. 28 ve devamı [John Lewis’e *Cevap*, çev. Alp Tümertekin, İthaki Yay., İstanbul, 2004].

çağrıda bulunmanın yeterli olduğunu sanan insanlar var. Örneğin, konunun muhatabı olan okuyucuları kendilerine “fakirlik”ten bahsetmeye çağıran *L’Humanité Dimanche*’ın yaptığı şey budur.³ Gazete hatırı sayılır sayıda mektup aldı, bu arada bu mektuplar da yayın müdürünün odasında yatıyor.⁴ Güzel. İşçiler yazıyor; birçok ilginç, duyulmamış ve sarsıcı şeyden bahsediyorlar. Bu somut bir tahlil için *bir* malzeme olabilir. Fakat kendisi somut bir tahlil değildir.

Hazırlık yapmadan sahaya inmenin ve işçilere soru sormanın yeterli olduğunu sananlar var. Ya onlara sorular soruyorlar –fakat gelişigüzel sorulan soruların soru olmadığı, bu soruların soruyu soranın kafasındaki “fikirler”in ağına düştüğü bilinir–, işçiler de söylemek *istediklerini* söylüyor. Ya da soru soranlar işçileri konuşturmak için kendilerini tutarak olabildiğince az müdahale ediyorlar: Ancak burada yine işçiler söylemek *istediklerini* söylüyor ve bunu *tüm* bildiklerini söylediklerini varsayarak yapıyorlar. Şurası kesin: İşçiler bildiklerini sandıklarından daima daha fazlasını (ya da daha azını) bilirler. Ve bu *daha fazla*, onların söylemedikleridir, çünkü bildiklerini bilmezler. Ve bu *daha az*, bildiklerini sandıkları şeyle maskeleyir.⁵ Bu “röportajlar” somut bir tahlil için *bir* malzeme olabilir. Fakat kendisi somut bir tahlil değildir.

- 3 “Bize kendi yaşamınızdan bahsedin”; “Fikirlerinizi almak, sizi geniş bir ankete katılmaya teşvik etmek, gündelik yaşamınızla ilgili hakikati, sefaleti, mücadeleleri, umudu ortaya çıkarmak istiyoruz”; “Eylem, hakikat, umut: 30.000 cevap için yüz soru *L’Humanité Dimanche*’da. Gelin tanışalım”, *L’Humanité Dimanche*, 5-11 Ocak 1977, sayı 49, kapak ve s. 27. “Dört hafta boyunca [...], yüz binlerce komünist, komşularını onlardan kendilerine yaşamlarını [...] ‘bugünün sefalet ve umut günlüğü’ için tasvir etmelerini isteyerek ziyaret edecek. Burada bizzat Fransızlar tarafından gerçekleştirilen geniş çaplı bir anket söz konusudur [...]” “Hakikati ortaya çıkarmak ve adaletsizliği geriletmek, diye bildiriyor Georges Marchais”, *L’Humanité*, 7 Ocak 1977, s. 4. Bkz. L. Althusser, H. Rytman’a mektup, 8 Şubat 1977, *Lettre à Hélène, 1947-1980*, ed. O. Corpet, Paris, Grasset/Imec, 2011, s. 679-680.
- 4 “*L’Humanité*, sefalet ve umut günlüğünde toplanan tanıklıklara her gün yer verdi.” “Bir halkın yaşamı ve umudu üstüne eşsiz bir tanıklık”, *L’Humanité*, 14 Şubat 1977, s. 1. “Sefalet ve umut” kampanyası 1977 senesi boyunca ve biraz daha uzun bir süre devam etti.
- 5 Althusser’in elyazısıyla kâğıdın kenarına düştüğü not: “Mesele soru sormak değil, yüksek sesle düşündürmektir: İnsanlar (söyleşi sırasında) bildiklerinden *haberdar olmadıkları* şeyler *keşfeder*.” Bkz. s. 82.